

ÚVOD

Ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. byly v souladu s čl. 99 Ústavy ČR zřízeny vyšší územní samosprávné celky s názvem „kraj“. Zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2000 a rozděloval území České republiky na 13 krajů a území Hlavního města Prahy. Území jednotlivých krajů bylo zákonem vymezeno jako území vyjmenovaných okresů, ve stavu k 1. lednu 2000.

První volby do krajských zastupitelstev se konaly 12. listopadu 2000. Jejich průběh, hlasování, zpracování a vyhlášení výsledků se řídilo zákonem č. 130/2000 Sb. (dále jen zákon). Následující řádné volby probíhaly vždy po uplynutí čtyřletého funkčního období zastupitelstva. Termín voleb vyhlášoval prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním tak, aby proběhly ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím funkčního období a končící dnem jeho uplynutí. S výjimkou 1. voleb v roce 2000, kdy se volilo jeden den (podle zákona den pracovního klidu před pracovním dnem, tj v neděli), se volby konaly ve dvou dnech, kterými byly pátek a sobota. V roce 2004 proběhly volby 5. a 6. listopadu, v roce 2008 17. a 18. října a to podle stejného zákona ve znění pozdějších předpisů. V každých volbách se příslušné volební orgány řídily kromě zákona i prováděcí vyhláškou Ministerstva vnitra 152/2000 Sb.

Volby se nekonaly v kraji Praha, neboť funkci zastupitelstva kraje zde plní zastupitelstvo hlavního města Prahy, volené podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí.

Volby do zastupitelstev krajů řídila Státní volební komise jako stálý volební orgán, ustavený podle zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, a podle související vyhlášky Ministerstva vnitra č. 152/2000 Sb. Volební legislativa definovala veškeré činnosti v organizačně-technické přípravě voleb a v zabezpečení zpracování jejich výsledků jako výkon státní správy a určila je do působnosti volebním zákonem vyjmenovaných orgánů státní správy a orgánů samosprávy (Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad, krajské úřady, pověřené obecní úřady, obecní a městské úřady, starostové měst a obcí a primátoři měst a v roce 2000 i okresní úřady a okresní úřad v sídle kraje). Jediným politickým orgánem byla okrsková volební komise složená ze zástupců politických stran.

Volby se konaly na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Tajnost hlasování byla přítom nejen právem, ale i povinností.

Právo volit měli občané České republiky, kteří nejpozději v den voleb (případně druhý den voleb) dosáhli věku nejméně 18 let a nenastala u nich některá z překážek výkonu volebního práva podle platného zákona. Své právo volit mohl volič uplatnit pouze na území volebního okrsku v obci, kde byl přihlášen k trvalému pobytu a zapsán do stálého seznamu voličů.

Volič hlasoval osobně, zastoupení nebylo možné. Voličům, kteří se nemohli dostavit do volební místnosti, bylo na jejich žádost umožněno odevzdat hlas do přenosné volební schránky. Hlasovací lístky byly na základě seznamu voličů doručovány všem voličům nejpozději 3 dny před volbami, případně je volič obdržel od okrskové volební komise.

Účast ve volbách byla okrskovou volební komisí zaznamenána ve výpisu ze stálého seznamu voličů. Uplatnění zásady, že jeden volič má jeden hlas, bylo zajištěno tím, že voliči byla okrskovou volební komisí vydána úřední obálka, do které volič vložil hlasovací lístek vybrané strany.

Na hlasovacím lístku vkládaném do úřední obálky mohl volič vyznačit, kterým z kandidátů na něm uvedených dává přednost. To provedl tak, že zakroužkoval pořadové číslo předtištěné u jména kandidáta, což mohl učinit maximálně u čtyř kandidátů.

Rozdělování mandátů v krajích se během sledovaných let nezměnilo. Při všech volbách byl použit poměrný volební systém soustavy d'Hondtovy s upraveným prvním dělitelem, který zajišťuje rozdělení všech mandátů v jednom skrutiniu bez dodatečných přepočtů.

Po sečtení výsledků hlasování za všechny volební okrsky daného kraje byl zjištěn celkový počet platných hlasů v kraji a celkový počet platných hlasů pro každou stranu jednotlivě. Pokud strana získala alespoň 5 % z celkového počtu platných hlasů v kraji, postoupila do skrutinia, ve kterém byl rozdělován stanovený počet mandátů. K hlasům odevzdaným pro ostatní strany se nadále nepřihlíželo.

Počet platných hlasů pro každou stranu, která postoupila do skrutinia, se postupně dělil číslem 1,42 a dále celými čísly počínaje číslem 2. Podíly se seřadily podle velikosti sestupně. Uvedl se seznam tolika podílů, kolik členů zastupitelstva se v kraji volilo. Každý podíl ze seznamu představoval mandát pro odpovídající stranu.

Stranou získané mandáty byly jednotlivým kandidátům přiděleny v pořadí, v jakém byli uvedeni na hlasovacím lístku. Pokud však kandidát obdržel tolik přednostních hlasů, že to činilo alespoň 10 % z počtu platných hlasů pro stranu v kraji, posunul se v pořadí pro přidělení mandátu na první místo. Pokud těchto

kandidátů bylo více, přidělil se mandát podle absolutního počtu získaných přednostních hlasů, v případě jejich rovnosti podle pořadí kandidátů na hlasovacím lístku. Kandidáti, kteří mandát nezískali, se stali náhradníky.

Předkládaná publikace poskytuje ucelený přehled výsledků voleb do vyšších samosprávných celků z hlediska účasti na volbách a úspěšnosti jednotlivých politických stran od vzniku vyšších územně správních celků do dosud posledních voleb v roce 2008.

První část publikace poskytuje přehled o velikosti VÚSC, počtu zastupitelů a účasti voličů v jednotlivých krajích. Druhá část se zabývá rozborem účasti vybraných politických stran a hnutí na volbách z celostátního pohledu – jejich aktivita při vytváření koalic, předkládání kandidátních listin v krajích a počtu navržených kandidátů, složením kandidátů z hlediska strany, která kandidáta navrhla, jejich politické příslušnosti, pohlaví a věku. V další části jsou uvedeny výsledky politických stran, hnutí a koalic za ČR jako celek a složení zastupitelů podle navrhující strany, politické příslušnosti, pohlaví a věku.

V tabulkové příloze je uvedeno srovnání potenciálu se kterým strany vstupovaly do voleb v jednotlivých krajích - tj. absolutní i relativní počty kandidátů z hlediska strany, která je navrhla, jejich politické příslušnosti, pohlaví a věku - a jejich výsledky - zvolení zastupitelé ve stejném členění.

Samostatnou část tvoří stručné výsledky voleb v jednotlivých krajích formou přehledu základních údajů a grafů.

Nakonec je v samostatné příloze uveden seznam kandidujících volebních stran v jednotlivých volbách a jejich zkratky používané v publikaci. U koalic jsou uvedeny rovněž subjekty, ze kterých jsou složeny.